

ριστημένοι ἂν οἱ Θηβαῖοι ἐπάθαιναν οἷονδῆποτε κακόν, ἐπειδὴ τὰ εἶχате χαλασμένα μὲ αὐτοὺς ὄχι βέβαια χωρὶς λόγον καὶ ἀδίκως, διότι εὐτυχήσαντες γὰ νικήσουν τοὺς Λακεδαιμονίους εἰς τὴν ἐν Λεύκτροις¹ μάχην τὸ παράκαμαν κατόπιν. Ἐπειτα δὲ ὅλη ἡ Πελοπόννησος ἦτο διηρημένη σὲ κόμματα², καὶ οὔτε οἱ μισοῦντες τοὺς Λακεδαιμονίους ἦσαν τόσο ἰσχυροὶ ὥστε γὰ καταβάλουν τὸ κράτος τῆς Σπάρτης, οὔτε πάλιν οἱ ὀλιγαρχικοί, οἱ ὅποιοι πρότερον³ διὰ τῆς ἐνισχύσεως τῶν Λακεδαιμονίων ἐκυβέρνην τὰς πελοποννησιακὰς πόλεις, εἶχον καμμίαν ἰσχύον, ἀλλ' ἐπεκράτει τόσο εἰς τὴν Πελοπόννησον ὅσον καὶ εἰς ὅλας τὰς ἑλληνικὰς πολιτείας, ἀμφίρροπος κοινωνικὸς ἀγὼν καὶ (πολιτικὴ) ἀνακατωσύρα. 19. Ταῦτα λοιπὸν βλέπων ὁ Φίλιππος, (καὶ τὰ ἔδλεπε διότι ἦσαν φανερά), ἐξώδευε χρήματα πρὸς ἐξαγορὰν τῶν εἰς ἑκάστην (ἑλληνικὴν) πόλιν ὑπαρχόντων προδοτῶν καὶ ἔτσι μὲσω αὐτῶν ἐπροκάλεσε συγκρούσεις μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ κοινωνικὰς ταραχὰς εἰς ἑκάστην ἑλληνικὴν πόλιν. Ἐπειτα ἐνῶ οἱ ἄλλοι (Ἕλληνες) ἔκαμναν γκάφες καὶ ἀνοησίες⁴, αὐτὸς ἐκμεταλλευόμενος τὴν (ἐσωτερικὴν) κατάστασιν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων προητοιμάζετο⁵ καὶ ἐγίνετο μέγας διὰ τῆς καταπιέσεως πάντων⁶. Ἐπειδὴ δὲ ἐξ αἰτίας τοῦ μακροῦς τοῦ (Φωκικοῦ) πολέμου οἱ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἀνοικονόμητοι καὶ τώρα κακόμοιροι Θηβαῖοι⁷ ὑπέφερον πολὺ, καὶ ἦτο φανερὸν εἰς ὅλους, ὅτι θὰ ἤναγκάζοντο γὰ προσφύγουν πρὸς σᾶς, ὁ Φίλιππος, διὰ γὰ ἀποφευχθῆ τοῦτο καὶ γὰ μὴ ἔλθουν εἰς συνεννόησιν αἱ δύο πόλεις, εἰς σᾶς μὲν ὑπεσχέθη εἰρήνην, εἰς δὲ τοὺς Θηβαίους βοήθειαν. 20. Ποιὸ εἶναι λοιπὸν αὐτὸ ποὺ συνετέλεσε εἰς τὸ γὰ σᾶς εὖρη σχεδὸν προθύμους καὶ ἐτοίμους εἰς τὸ γὰ ἐξαπατηθῆτε; Αὐτὸ ἦτο· ἢ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τακτικὴ, εἴτε πρέπει γὰ τὴν ὀνομάσωμεν δειλίαν, εἴτε ἀνοησίαν, εἴτε καὶ τὰ δύο μαζί, οἱ ὅποιοι ἐνῶ σεῖς ἐπολεμούσατε (ἐναντίον τοῦ Φιλίππου) ἕνα πόλεμον χωρὶς τέλος καὶ μακρόχρονον, καὶ μάλιστα πόλεμον χάριν τῶν συμφερόντων ὄλων τῶν Ἑλλήνων, ὅπως ἐκ

ἡ . Διὰ γὰ κινήσῃ πόλεμον κατὰ τῶν Ἑλλήνων, διὰ γὰ ὑποτάξῃ τὰς ἑλληνικὰς πολιτείας.

6. Ἐτσι μεταφράζεται ἡ φράσις «ἐφύετο κατὰ πάντων».

7. Τοὺς ἀποκαλεῖ κακόμοιρους, διότι ὁ Ἀλέξανδρος κατ' ἐστρεψε τὴν πόλιν των καὶ ὄχι μόνον ἐθανάτωσε πολλοὺς Θηβαίους, ἀλλὰ καὶ χιλιάδας ἐξ αὐτῶν ἐπώλησε σκλάβους.

γέγονεν, οὔτε χρήμασιν οὔτε σώμασιν οὔτ' ἄλλω οὐδενί τῶν
 ἀπάντων συνελάμβανον ὑμῖν· οἷς καὶ δικαίως καὶ προση-
 κόντως ὀργιζόμενοι ἐτοίμως ὑπηκούσατε Φιλίππῳ. Ἡ μὲν
 232 οὖν τότε συγχωρηθεῖσα εἰρήνη διὰ ταῦτ' οὐ δι' ἐμέ, ὡς οὗ-
 τος διέβαλλεν, ἐπράχθη· τὰ δὲ τούτων ἀδικήματα καὶ δωρο-
 δοκήματα ἐν αὐτῇ τῶν νυνὶ παρόντων πραγμάτων, ἂν τις
 ἐξετάζη δικαίως, αἴτια εὐρήσει. 21. Καὶ ταυτὶ πάνθ' ὑπὲρ
 τῆς ἀληθείας ἀκριβολογοῦμαι καὶ διεξέρχομαι. Εἰ γὰρ εἴ-
 ναι τι δοκοίη τὰ μάλιστα ἐν τούτοις ἀδίκημα, οὐδὲν ἔστι
 δήπου πρὸς ἐμέ, ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος εἰπὼν καὶ μνησθεὶς
 ὑπὲρ τῆς εἰρήνης Ἀριστόδημος ἦν ὁ ὑποκριτής, ὁ δ' ἐκδε-
 ξάμενος καὶ γράψας καὶ ἑαυτὸν μετὰ τούτου μισθώσας ἐπὶ
 ταῦτα Φιλοκράτης ὁ Ἀγνούσιος. ὁ σός, Αἰσχίνη, κοινωνός,
 οὐχ ὁ ἐμὸς, οὐδ' ἂν σὺ διαρραγῆς ψευδόμενος, οἱ δὲ συν-
 ειπόντες διου δήποτε ἔνεκα (ἐῶ γὰρ τοῦτό γ' ἐν τῷ πα-
 ρόντι) Εὐβουλος καὶ Κηφισοφῶν· ἐγὼ δ' οὐδὲν οὐδαμοῦ.
 22. Ἄλλ' ὅμως τούτων τοιούτων ὄντων καὶ ἐπ' αὐ-
 τῆς τῆς ἀληθείας οὕτω δεικνυμένων, εἰς τοῦθ' ἤκεν ἀναι-
 δείας ὥστ' ἐτόλμα λέγειν ὡς ἄρα ἐγὼ πρὸ τῷ τῆς εἰρήνης
 αἴτιος γεγενῆσθαι καὶ κεκωλυκῶς εἶην τὴν πόλιν μετὰ κοι-
 νοῦ συνεδρίου τῶν Ἑλλήνων αὐτὴν ποιήσασθαι. Εἰτ' ὦ—
 τί ἂν εἰπὼν σέ τις ὀρθῶς προσείποι ; Ἔστιν ὅπου σὺ παρῶν
 τηλικαύτην προᾶξιν καὶ συμμαχίαν, ἡλίκην νυνὶ διεξήεις,

1. Δ ω ρ ο δ ό κ η μ α = τὸ δῶρον ποὺ λαμβάνει κανεὶς ἀπὸ
 κάποιον διὰ νὰ χρισθῆ εἰς αὐτόν. Θέλει νὰ πῆ δηλαδὴ ὁ Δημοσθέ-
 νης ὅτι ὁ Αἰσχίνης καὶ οἱ φιλιππίζοντες ἐλάμβανον δῶρα ἀπὸ τὸν
 Φίλιππον πωλοῦντες τὴν συνείδησίν των καὶ γινόμενοι ὄργανά του.
 Δι' αὐτὸ καὶ εἰργάσθησαν ὅπως μποροῦσαν, ὥστε ἡ συνομολογηθεῖσα
 μετὰ τοῦ Φιλίππου εἰρήνη νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἀποκλειστικῶς τὰ μακε-
 δονικὰ συμφέροντα καὶ ὄχι τὰ ἀθηναϊκὰ καὶ γενικώτερον τὰ ἐλληνικὰ.

τῶν πραγμάτων ἀπεδείχθη, δὲν σὰς συνέτρεξαν, οὔτε μὲ χρήματα, οὔτε μὲ στρατιωτικὴν ἐνίσχυσιν, οὔτε καὶ μὲ κανὲν ἄλλο μέσον ἐξ ὧν ὄσων εἶναι χρήσιμα εἰς τὸν πόλεμον. Διὰ τοῦτο μὲ τὸ νὰ εἰσθε θυμωμένοι κατ' αὐτῶν καὶ εἶχατε δίκαιον καὶ τοὺς ἔπρεπε, μὲ προθυμίαν δεχθήκατε τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις τοῦ Φιλίππου. Ἡ μὲν λοιπὸν συμφωνηθεῖσα τότε εἰρήνη ἐγένεν ἐξ αἰτίας τῶν γεγονότων τούτων καὶ οὐχὶ ἐξ ἐναντιότητός μου καθὼς μὲ κατηγορήσεν οὗτος. Ἐὰν δὲ κανεὶς ἐξετάσῃ μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης δικαιοσύνης τὰ πράγματα θὰ εὔρη πὼς αἱ (κατὰ τῆς πόλεως) παράνομοι ἐνεργεῖαι καὶ τὰ δωροδοκῆματα τούτων εἶναι ἡ αἰτία τῆς σημερινῆς κακῆς καταστάσεώς μας 21. Καὶ εἶλα αὐτὰ τὰ ἀναφέρω λεπτομερῶς καὶ τὰ διηγοῦμαι χάριν τῆς ἀληθείας. Διότι ἐὰν ἀνάμεσα εἰς αὐτὰ φαίνεται ὅτι ἐγέναν καὶ μερικὰ πολὺ μεγάλα (κατὰ τῆς πολιτείας) ἀδικήματα, βεβαίως καθόλου δὲν εὐθύνομαι ἐγώ· ἐκεῖνος ποὺ πρῶτος ἔκαμε λόγον περὶ συνάψεως εἰρήνης μὲ τὸν Φίλιππον ἦτο ὁ Ἀριστόδημος ὁ θεατρίνυς, ἐκεῖνος δὲ πάλιν ποὺ ἐδέχθη τὴν γνώμην τοῦ Ἀριστοδήμου καὶ εἰσηγήθη πρότασιν τοιαύτην καὶ ὁ ὁποῖος μαζί μὲ σένα ἐμίσθωσε τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸν Φίλιππον εἰς ἐκτέλεσιν τῆς προτάσεως ταύτης, ἦτο ὁ Φιλοκράτης ὁ Ἀγνούσιος, ὁ φίλιτατός σου, Αἰσχίνη, ἰδικός σου σύντροφος καὶ ὄχι ἰδικός μου, τὸν ἑποῖον δὲν θὰ μπορέσης νὰ μοῦ φορτώσης οὔτε καὶ ἂν ἀπὸ τὰ πολλά σου ψέματα σκάσης. Ἐκεῖνοι πάλιν οἱ ὁποῖοι συγεφώνησαν μὲ τὸν Φιλοκράτην, καὶ διὰ ποῖαν αἰτίαν (ἀφήνω ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀνεξέταστον τοῦτο) εἶναι ὁ Εὐβουλος καὶ ὁ Κηφισοφῶν, ἐγὼ δὲ ἀπολύτως καμμίαν ἀνάμιξιν δὲν εἶχα εἰς τὰς ἐνεργείας τούτων. 22. Καὶ ὁμοῦ ἐνῶ τὰ πράγματα ἔχουν οὕτω καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἀποδεικνύονται ὅτι οὕτως ἔχουν, εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἀναιδείας ἔφθασεν οὗτος, ὥστε ἐτόλμα νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι τάχα ἐγὼ ὄχι μόνον εἶμαι ὁ αἴτιος ποὺ ἐγένεν ἡ εἰρήνη μὲ τὸν Φίλιππον, ἀλλ' ἀκόμη ὅτι εὐθύνομαι καὶ γιὰτὶ ἠμπόδισα τὴν πόλιν νὰ συνάψῃ τὴν εἰρήνην ὕστερα ἀπὸ κοινὴν διάσκεψιν τῶν Ἑλλήνων ποὺ ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ! Ἐπειτα ὦ — τί ὄνομα νὰ σοῦ δώσῃ κανεὶς ὥστε νὰ σὲ χαρακτηρίσῃ ὅπως σοῦ ταιριάζει; Πότε ἢ ποῦ ἐσὺ ἦσουν παρῶν καὶ ἀγανακτοῦσες. ἐπειδὴ ἔβλεπες πὼς ἐγὼ συνετέλεσα εἰς τὸ νὰ χάσῃ ἡ πόλις ἕνα μεγάλο ἀτοῦ καὶ νὰ στερηθῇ μιᾶς συμμαχίας τέτοιας ποὺ τώρα δὲ διεξετραγώδεις

ὄρων ἀφαιρούμενόν με τῆς πόλεως ἠγανάκτησας, ἢ παρελθῶν ταῦτα ἢ νῦν κατηγορεῖς ἐδίδαξας καὶ διεξῆλθες ;

23. Καὶ μὴν εἰ τὸ κωλύσαι τὴν τῶν Ἑλλήνων κοινω-
 ρίαν ἐπεπράκειν ἐγὼ Φιλίππῳ, σοὶ τὸ μὴ σιγῆσαι λοιπὸν
 ἦν, ἀλλὰ βροῦν καὶ διαμαρτύρεσθαι καὶ δηλοῦν τουτοιοί.
 233 Οὐ τοίνυν ἐποίησας οὐδαμοῦ τοῦτο, οὐδ' ἤκουσέ σου ταύτην
 τὴν φωνὴν οὐδεὶς, εἰκότως· οὔτε γὰρ ἦν πρεσβεία πρὸς οὐ-
 δέας ἀπεσταλμένη τότε τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ πάσαι πάντες
 ἦσαν ἐξεληλεγμένοι, οὐθ' οὗτος ὑγιὲς περὶ τούτων εἶρηκεν
 οὐδέν. 24. Χωρὶς δὲ τούτων καὶ διαβάλλει τὴν πόλιν τὰ μέ-
 ριστα ἐν οἷς ψεύδεται· εἰ γὰρ ὑμεῖς ἅμα τοὺς μὲν Ἑλληνας
 εἰς πόλεμον παρεκαλεῖτε, αὐτοὶ δὲ πρὸς Φίλιππον περὶ εἰ-
 ρήνης πρέσβεις ἐπέμπετε, Εὐρουβάτου προᾶγμα, οὐ πόλεως
 ἔργον οὐδὲ χρησιῶν ἀνθρώπων διεπράττεσθε. Ἐπὶ οὐκ
 ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι· τί γὰρ καὶ βουλόμενοι μετεπέμπεσθ'
 ἂν αὐτοὺς ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ; Ἐπὶ τὴν εἰρήνην ; Ἐπὶ οὐκ
 ἔστι ἅπασιν. Ἐπὶ τὸν πόλεμον ; Ἐπὶ οὐκ ἔστι αὐτοὶ περὶ εἰρή-
 νης ἐβουλεύεσθε. Οὐκοῦν οὔτε τῆς ἐξ ἀρχῆς εἰρήνης ἠγεμῶν
 οὐδ' αἴτιος ὢν ἐγὼ φαίνομαι, οὔτε τῶν ἄλλων ὢν κατεπεύ-
 σατό μου οὐδὲν ἀληθὲς ὄν δείκνυται.

25. Ἐπειδὴ τοίνυν ἐποιήσατο τὴν εἰρήνην ἡ πόλις, ἐν-

1. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ἐνώπιον τοῦ λαοῦ δηλαδὴ.

2. Ὅπως δηλαδὴ ψευδῶς με κατηγορεῖς τώρα, ἔπειτα ἀπὸ τόσα χρόνια. Ὁ Αἰσχίνης πράγματι εἰς τὸν κατὰ Κτησιφῶντος λόγον τοῦ μεταξὺ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν κατηγόρησε τὸν Δημοσθένην ὅτι κατὰ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης μετὰ τὸν Φίλιππον ὁ Δημοσθένης ἐπωλήθη.

3. Ὁ Εὐρουβάτας ἢ κατ' ἄλλους Εὐρυβάτης ἦτο ἀπὸ τῆς Ἐφεσον καὶ κατὰ τὴν παράδοσιν λαβὼν χρήματα ἀπὸ τὸν Κροῖσον, διὰ τὴν ὀργανώσιν στρατὸν κατὰ τῶν Περσῶν, ἐκαρπώθη τὰ χρήματα καὶ ἐπρόδωκε τὸν Κροῖσον εἰς τὸν Κύρον. Δι' αὐτὸ ἡ πράξις τοῦ αὐτοῦ ἐστιγματίσθη ἀπὸ τοῦς ἄλλους Ἑλληνας καὶ ἡ διαγωγὴ τοῦ ἐχαρακτηρίσθη ἀτιμῶς.

πὼς ἔχασεν ἢ πότε παρουσιασθεῖς ἑκαμες γνωστὰ καὶ ἐξέθεσες (λεπτομερῶς) αὐτὰ διὰ τὰ ὁποῖα τώρα με κατηγορεῖς ; 23. Καὶ ὅμως ἐὰν ἐγὼ διὰ νὰ ἐμποδίσω τὴν κοινὴν συμφωνίαν τῶν Ἑλλήνων ἐπωλήθην εἰς τὸν Φίλιππον³, τὸ καθήκον τὸ ἰδικόν σου ἦτο νὰ μὴ βουλώσης τὸ στέμα σου, ἀλλὰ νὰ ξελαρυγγισθῆς καὶ νὰ διαμαρτύρεσαι καὶ νὰ καταστήσης φανερὰν τὴν προδοσίαν μου εἰς τούτους ἐδῶ. Δὲν τὸ ἔκαμες ὅμως αὐτὸ ποτέ, οὔτε ἔβγαλες τσιμουδιά. Καὶ δικαίως, διότι καμμιά διπλωματικὴ ἀποστολὴ δὲν ἦτο ἀπεσταλμένη εἰς τὰς ἑλληνικὰς πόλεις, ἐπειδὴ πρὸ πολλοῦ ἦτο φανερὸν ποίαν ιδέαν εἶχον διὰ τὴν εἰρήνην (οἱ ἄλλοι Ἑλληνες), οὔτε ὁ (κύριος) οὗτος εἶπε τότε καμμίαν γνώμην ἐπωφελῆ (διὰ τὸ κράτος). 24. Ἐκτὸς ὅμως ἀπ' αὐτὰ (ἀπὸ τὰς ἐναντίον μου ψευδολογίας τοῦ ὁ κύριος) οὗτος συκοφαντεῖ κατὰ τρόπον φοβερὸν καὶ τὴν πόλιν μας με ὅσες ψευτιᾶς ἀράδιασε. Διότι ἐὰν εἶναι ἀλήθεια πὼς ἐσεῖς ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἐπροσκαλούσατε τοὺς Ἑλληνας εἰς πόλεμον κατὰ τοῦ Φιλίππου, ἀπὸ τὸ ἄλλο σεις οἱ ἴδιοι ἐστέλνατε πρέσβεις εἰς τὸν Φίλιππον, (διὰ νὰ κλείσετε εἰρήνην μαζί του) τότε αἱ ἐνέργειαι σας αὐταὶ ἦσαν σὰν τῆς ἀτιμίας τοῦ Εὐρυβάτου⁴ καὶ ὄχι πράξεις ἐνὸς κράτους καὶ τιμῶν ἀνθρώπων. Ἄλλ' αὐτὰ δὲν ἔγιναν ἔτσι, δὲν εἶναι σωστά. Ἄλλωστε καὶ τί ἐπιδιώκοντες θὰ ἐστέλνατε κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πρέσβεις εἰς τὰς ἑλληνικὰς πόλεις καλοῦντες αὐτὰς εἰς συνδιάσκεψιν ; Μήπως τὴν εἰρήνην ; Ἄλλ' ἡ εἰρήνη ὑπῆρχε δι' ὅλους. Μήπως λοιπὸν ἐστείλατε τοὺς πρέσβεις διὰ νὰ προσκαλέσετε τοὺς Ἑλληνας εἰς πόλεμον κατὰ τοῦ Φιλίππου ; Ἄλλ' οὔτε αὐτὸ εἶναι δυνατόν, διότι σεις τότε δὲν ἐσκέπτεσθε διὰ κανὲν ἄλλο πρᾶγμα παρὰ διὰ τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης⁴. Δι' ὅλα αὐτὰ λοιπὸν ἐγὼ οὔτε τῆς ἀρχικῆς (με τὸν Φίλιππον) εἰρήνης παρουσιάζομαι πουθενὰ πρωτουργὸς καὶ ὑπαίτιος, καὶ οὔτε κανὲν ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ ψευδῶς μου ἐφόρτωσε ἀποδεικνύεται ἀληθινόν.

25. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν λοιπὸν ποῦ ἡ Πολιτεία ἔκλεισε

4. Ἐδῶ ὁ Δημοσθένης ὁμιλεῖ καὶ με κάποιαν εἰρωνείαν, διότι κατὰ τὴν ἀναφερομένην ὑπ' αὐτοῦ ἐποχὴν, οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ μεγάλην πλειοψηφίαν ἠκολούθουν τὴν πολιτικὴν τοῦ Εὐβούλου καὶ συνεπῶς ἦσαν ὑπὲρ τὸ θεὸν εἰρηνόφιλοι, μολονότι ὁ Φίλιππος διαρκῶς τοὺς ἐνέπαιζε καὶ κάθε τόσο παρεβίαζε τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης.

ταῦθα πάλιν σκέψασθε τί ἡμῶν ἐκάτερος προείλειο πράττειν· καὶ γὰρ ἐκ τούτων εἴσεσθε τίς ἦν ὁ Φιλίππῳ πάντα συναγωνιζόμενος, καὶ τίς ὁ πράττων ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τὸ τῆ πόλει συμφέρον ζητῶν. Ἐγὼ μὲν τοίνυν ἔγραψα βουλευῶν ἀποπλεῖν τὴν ταχίστην τοὺς πρέσβεις ἐπὶ τοὺς τόπους ἐν οἷς ἂν ὄντα Φίλιππον πυνθάνωνται, καὶ τοὺς ὄρκους ἀπολαμβάνειν. Οὐτοὶ δὲ οὐδὲ γράψαντος ἐμοῦ ταῦτα ποιεῖν ἠθέλησαν. 26. Τί δὲ τοῦτ' ἐδύνατο, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι; Ἐγὼ διδάσκω. Φιλίππῳ μὲν ἦν συμφέρον ὡς πλεῖστον τὸν μεταξὺ χρόνον γενέσθαι τῶν ὄρκων, ὑμῖν δ' ὡς ἐλάχιστον. Διὰ 234 τί; Ὅτε ὑμεῖς μὲν οὐκ ἀφ' ἧς ὠμόσατε ἡμέρας μόνον, ἀλλ' ἀφ' ἧς ἠλπίσατε τὴν εἰρήνην ἔσεσθαι, πάσας ἐξελύσασθε τὰς παρασκευὰς τὰς τοῦ πολέμου, ὁ δὲ τοῦτο ἐκ παντὸς τοῦ χρόνου μάλιστα ἐπραγματεύετο, νομίζων, ὅπερ ἦν ἀληθές, ὅσα τῆς πόλεως προλάβοι πρὸ τοῦ τοὺς ὄρκους ἀποδοῦναι, πάντα ταῦτα βεβαίως ἔξειν· οὐδένα γὰρ τὴν εἰρήνην λύσειν τούτων ἔνεκα. 27. Ἄ ἐγὼ προορώμενος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ λογιζόμενος τὸ ψήφισμα τοῦτο γράφω, πλὴν ἐπὶ τοὺς τόπους ἐν οἷς ἂν ᾗ Φίλιππος, καὶ τοὺς ὄρκους τὴν ταχίστην ἀπολαμβάνειν, ἔν' ἐχόντων τῶν Θρακῶν, τῶν ὑμετέρων συμμάχων, ταῦτα τὰ χωρία ἃ νῦν οὗτος διέσυρε, τὸ Σέρρειον καὶ τὸ Μυρτηνὸν καὶ τὴν Ἐργίσκην, οὕτω γίγνοινθ'

1. Δηλαδή ποίαν πολιτικήν ἔναντι τοῦ Φιλίππου ἠκολούθησεν ὁ Αἰσχίνης καὶ τὸ κόμμα του καὶ ποίαν ἐγὼ καὶ οἱ φίλοι μου.

2. Ὁ Αἰσχίνης καὶ ἡ πικρὰ του—οἱ μακεδονίζοντες ἢ μᾶλλον οἱ φιλιππίζοντες.

3. Κατὰ τὸ ἰσχυρὸν τότε «ἑισθνές» δίκαιον ἢ συνομολόγησις εἰρήνης μεταξὺ δύο κρατῶν ἠκολούθει δύο στάδια. Κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον ἐγίνοντο αἱ περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις καὶ ἀφοῦ ἐγίνοντο ἐκατέρωθεν δεκτοὶ οἱ ὅροι συνωμολογεῖτο ἡ εἰρήνη, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀποκτήσῃ κῆρος ἔπρεπε νὰ δοθοῦν αἱ ἐνορκοὶ διαβεβαιώσεις παρὰ τῶν ἀρμοδίων ὀργάνων τοῦ κράτους, ὁπότε ἡ εἰρήνη ἐθεωρεῖτο ἰσχυρὰ. Σήμερον λέγομεν ὅτι μονογράφεται ἡ συνθήκη τῆς εἰρήνης καὶ κατόπιν ὅτι ἐπικυρώνεται.

μέ τὸν Φίλιππον εἰρήνην, σκεφθῆτε πάλιν τί ἀπὸ τότε ἐπροτίμησε νὰ κάμῃ ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς τοὺς δύο¹. Διότι ἐλέγχοντες καὶ ἀναπολοῦντες τὴν πολιτικὴν ποῦ ἠκολουθήσαμεν ὁ καθένας μας χωριστά, θὰ καταλάβετε ποῖος ἦτο ἐκεῖνος ποῦ παντοτινὰ εἰργάζετο σὰν σύντροφος τοῦ Φιλίππου καὶ ποῖος ὁ ἐργαζόμενος διὰ τὸ συμφέρον σας καὶ τὸ συμφέρον τοῦ κράτους. Ἐγὼ μέλος ὦν τῆς Βουλῆς (τῶν Πεντακοσίων) (ὅταν ἔγινε ἡ εἰρήνη) εἰσηγήθην νὰ ψηφισθῇ τὸ ἔξης: «νὰ ἀποπλεύσουν οἱ ἀπεσταλμένοι μας ὅσον τὸ δυνατόν γρηγορώτερα, καὶ νὰ πᾶνε εἰς ὅποιο μέρος θὰ μάθουν πῶς βρίσκεται ὁ Φίλιππος καὶ νὰ πάρουν παρ' αὐτοῦ ἐνόρκους διαβεβαιώσεις περὶ τῆς εἰρήνης». Οὗτοι ὁμως² ὄχι μόνον αὐτοπροαιρέτως δὲν ἠθέλησαν νὰ κάμουν αὐτὰ ποῦ ἐπρότεινα, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀκόμη ἐγγράφως καὶ μὲ ὄλους τοὺς νομίμους τύπους ἐπρότεινα τὰ ἀνωτέρω, ἠρνήθησαν. 26. Τί δὲ ἐσήμαινε τοῦτο, κύριοι δικασταί: Ἐγὼ θὰ σᾶς τὸ κάμω γνωστόν. Λοιπὸν εἰς μὲν τὸν Φίλιππον ἐσύμφερνε νὰ περάσῃ ὅσον τὸ δυνατόν πιὸ πολὺς καιρὸς μεταξὺ τῆς (συμφωνηθείσης) εἰρήνης καὶ τῶν περὶ αὐτῆς ἐνόρκων διαβεβαιώσεων, εἰς σᾶς δὲ νὰ περάσῃ ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερος καιρὸς. Γιατί: Διότι σεῖς μὲν ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποῦ δι' ὄρκων ἐπεκυρώσατε τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποῦ ἠλπίσατε ὅτι θὰ γίνῃ ἡ εἰρήνη, ἐσταματήσατε ἐντελῶς πᾶσαν πολεμικὴν προπαρασκευήν, ἐνῶ ὁ Φίλιππος πάντοτε εἶχε εἰς τὸν νοῦν τοῦ μόνου τὸν πόλεμον καὶ εἰργάζετο δι' αὐτόν, νομίζων, πράγμα ποῦ εἶναι καὶ ἀληθές, ὅτι ὅσα μέρη τῆς ἐπικρατείας μας θὰ προλάμβανε νὰ πάρῃ ὡς τὴν ὥρα ποῦ θὰ ἔδινε τὰς ἐνόρκους διαβεβαιώσεις περὶ τῆς εἰρήνης³, ὅλα τὰ μέρη αὐτὰ θὰ τὰ κρατήσῃ, διότι καγείς δὲ θὰ ἐτολμοῦσε νὰ λύσῃ τὴν εἰρήνην ἕξαιτίας τῶν μερῶν αὐτῶν. 27. Προβλέπων λοιπὸν καὶ σκεπτόμενος ὅλα αὐτὰ, κύριοι δικασταί, ἐπρότεινα τοῦτο τὸ ψήφισμα: «νὰ πλεύσουν οἱ ἀπεσταλμένοι μας ὅπουδῆποτε καὶ ἂν εὑρίσκειται ὁ Φίλιππος καὶ νὰ λάβουν ἀπ' αὐτόν ὅσον τὸ δυνατόν γρηγορώτερα τὰς ἐνόρκους ὁμολογίας του περὶ τῆς εἰρήνης» τῶρα ποῦ κατέχουν ἀκόμη οἱ σύμμαχοί μας Θρᾶκες τὰς ὄχυρας τοποθεσίας, διὰ τὰς ὁποίας ὁ Αἰσχίνης ἀναγκαστικῶς ὤμιλησε, δηλαδὴ τὸ Σέρρειον καὶ τὸ Μυρτηνὸν καὶ τὴν Ἐργί-

οἱ ὄρκοι, καὶ μὴ προλαβὼν ἐκεῖνος τοὺς ἐπικαίρους τῶν τόπων κύριος τῆς Θράκης κατασταίη, μηδὲ πολλῶν μὲν χρημάτων, πολλῶν δὲ στρατιωτῶν εὐπορήσας ἐκ τούτων ῥαδίως τοῖς λοιποῖς ἐπιχειροίη πράγμασιν. 28. Ἐἴτα τοῦτο μὲν οὐχὶ λέγει τὸ ψήφισμα, οὐδ' ἀναγιγνώσκει· εἰ δὲ βουλευῶν ἐγὼ προσάγειν τοὺς πρέσβεις ὄμην δεῖν, τοῦτό μου διαβάλλει. Ἄλλὰ τί ἐχρῆν με ποιεῖν; Μὴ προσάγειν γράψαι τοὺς ἐπὶ τοῦθ' ἤκοντας, ἵν' ὑμῖν διαλεχθῶσιν; Ἡ θέαν μὴ κατανεῖμαι τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτοῖς κελεῦσαι; Ἄλλ' ἐν τοῖν δυοῖν ὀβολοῖν ἐθεώρουν ἄν, εἰ μὴ τοῦτ' ἐγράφη. Ἡ τὰ μικρὰ συμφέροντα τῆς πόλεως ἔδει με φυλάττειν, τὰ δ' ὅλα, ὥσπερ οὔτοι, πεπρακέναι; Οὐ δήπου. Λέγε τοίνυν μοι τὸ ψήφισμα τουτὶ λαβῶν, ὃ σαφῶς οὔτιος εἰδὼς παρέβη.

29. ΨΗΦΙΣΜΑ.

235

(Ἐπὶ ἀρχοντος Μνησιφίλου, ἑκατομβαιῶνος ἐτη καὶ νῆα, φυλῆς πρυτανευούσης Πανδιονίδος, Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεὺς εἶπεν, ἐπειδὴ Φίλιππος ἀποστειλάς πρέσβεις περὶ τῆς εἰρήνης ὁμολογουμένας πεποιήται συνθήκας, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, ὅπως ἂν ἡ εἰρήνη ἐπιτελεσθῇ ἢ ἐπιχειροτονηθεῖσα ἐν τῇ πρώτῃ ἐκκλησίᾳ, πρέσβεις ἐλέσθαι ἐκ πάντων Ἀθηναίων ἤδη πέντε, τοὺς δὲ χειροτονηθέντας ἀποδημεῖν μηδεμίαν ὑπερβολὴν ποιουμένους, ὅπου ἂν ὄντα πυνθάνωνται τὸν Φίλιππον, καὶ τοὺς ὄρκους λαβεῖν τε παρ' αὐτοῦ καὶ δοῦναι τὴν ταχίστην ἐπὶ ταῖς ὁμολογημέναις συνθήκαις αὐτῷ πρὸς τὸν Ἀθη-

1. Ἡ Θράκη ἐθεωρεῖτο πλούσιον μέρος, διότι εἶχε μεταλλεῖα καὶ πολὺν πληθυσμόν. Ἐννοεῖται τὰ σύνορα τῆς ἀρχαίας Θράκης ἔφθανον εἰς τὸν Στρυμόνα ποταμόν καὶ ἓνα τμήμα τῆς σημερινῆς παραλίας τῆς Μακεδονίας ἐθεωρεῖτο θρακικὸν ἔδαφος.

σκη. Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς δέον γὰρ δοθοῦν αἱ ἔγορκοι διαβεβαιώσεις τοῦ Φιλίππου, ὥστε γὰρ μὴ προλάβῃ οὗτος γὰρ καταλάβῃ τὰς ἐπικαίρους ἐκείνας τοποθεσίας, καὶ οὕτω καταστῆ κύριος τῆς Θράκης. Καὶ γὰρ δοθοῦν οἱ ὄρκοι πρὶν οὗτος ἀποκτήσῃ ἀφθονίαν χρημάτων καὶ πλῆθος στρατιωτῶν¹, διότι τότε εὐκόλως θὰ ἐπιχειρήσῃ καὶ ἄλλας κατακτήσεις.

28. Καὶ ὁμῶς τὴν πρότασίν μου ταύτην δὲν τὴν ἀναφέρει εἰς τὸν λόγον του, οὔτε τὴν ἀναγινώσκει, ἀλλὰ μὲ συκοφαντεῖ. διότι ἐγὼ βουλευτὴς τότε ὢν ἐνόμισα πρέπον γὰρ παρουσιάσω τοὺς πρέσβεις τοῦ Φιλίππου, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ δήμου. Ἄλλὰ τί ἔπρεπε γὰρ κάμω; Νὰ προτείνω εἰς τὴν Βουλὴν γὰρ μὴ παρουσιασθοῦν οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Φιλίππου ἵνα συνομιλήσουν μαζί σας, ἀφοῦ ἤλθαν δι' αὐτὸν τὸν σκοπόν. Καὶ ἔπρεπε γὰρ μὴ διατάξω τὸν διευθυντὴν τοῦ θεάτρου γὰρ δώσῃ εἰς αὐτοὺς θέσιν κατάλληλον διὰ γὰρ βλέπουν; Μὰ καὶ ἐὰν ἀκόμη τοῦτο δὲν περιλαμβάνετο εἰς τὴν πρότασίν μου, μήπως δὲν μπορούσαν οὗτοι πληρώνοντες δύο ὁδολοῦς γὰρ εἰσέλθουν εἰς τὸ θέατρον; Τὰ τιποτέγια λοιπὸν συμφέροντα τοῦ κράτους — τὴν πληρωμὴν τῶν δύο ὁδολῶν — ἔπρεπε γὰρ φυλάττω, τὰ δὲ μέγιστα κρατικὰ συμφέροντα ἐξ ὧν ἐκρέματο αὐτὴ ἡ τύχη τοῦ κράτους, ἔπρεπε γὰρ τὰ πωλήσω εἰς τὸν Φίλιππον καθὼς ἔκαμεν ὁ Αἰσχίνης μὲ τὴν παρέα του; Ὅχι βέβαια. Πάρε λοιπόν, γραμματεῦ, τὸ ψήφισμα ποὺ ἐπρότεινα τότε καὶ ἐνεκρίθη, καὶ τὸ ὁποῖον οὗτος ἂν καὶ τὸ ξέρει πολὺ καλὰ τὸ ἀπεσιώπησε, καὶ διάβασέ το (παρακαλῶ).

29. ΨΗΦΙΣΜΑ

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ποὺ ἦτο ἄρχων (ἐπώνυμος) ὁ Μνησίφιλος τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος, ἐπὶ τῆς πριτανείας τῆς Πανδιονίδος φυλῆς, ὁ Δημοσθένης ὁ γυιὸς τοῦ Δημοσθένους ὁ ἐκ τοῦ δήμου Παιανίας, ἐπρότεινε: Ἐπειδὴ ὁ Φίλιππος ἀπέστειλε πρέσβεις διὰ τὴν εἰρήνην καὶ ἔχει κάμει μαζί μας συνθήκας μὲ τὴν συγκατάθεσιν ἀμοτέρων τῶν μερῶν, ἄς εὐαρεστηθῆ ἡ Βουλὴ καὶ ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων, γὰρ ἐγκρίνῃ ἵνα ἐκλεχθοῦν γέντε πρέσβεις ἀμέσως, μεταξὺ ὄλων τῶν Ἀθηναίων, μὲ σκοπὸν γὰρ ἐνεργήσουν τὰς κανονισμένας διατυπώσεις πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς εἰρήνης ἢ ὅπρια δι' ἀατάσεως τῶν χειρῶν ἔχει ἐπικυρωθῆ εἰς τὴν πρῶτην συνέλευσιν τοῦ λαοῦ. Ἐκεῖνοι δὲ ποὺ πρόκειται γὰρ ἐκλεγοῦν διὰ χειροτονίας, γὰρ ἀναχωρήσουν ἄνευ ἀναβολῆς καὶ γὰρ ὑπάγουν ἐκεῖ ὅπου θὰ ἐπληροφοροῦντο ὅτι εὑρίσκεται ὁ Φίλιππος καὶ ὅσον τὸ δυνατόν γρηγορώτερον γὰρ λάβουν παρ' αὐτοῦ καὶ γὰρ δώσουν τὰς ἐνόρκους διαβεβαιώσεις πρὸς ἐπικύρωσιν

γαίων δήμον, συμπεριλαμβάνοντας καὶ τοὺς ἑκατέρων συμμάχους. Πρέσβεις ἤρθεσαν Εὐβουλος Ἀναφλύστιος, Αἰσχίνης Κοθωκίδης, Κηφισοφῶν Ῥαμνούσιος, Δημοκράτης Φλυσὺς, Κλέων Κοθωκίδης.]

30. Ταῦτα γράψαντος ἔμοῦ τότε καὶ τὸ τῆ πόλει συμφέρον, οὐ τὸ Φιλίππου ζητοῦντος, βραχὺ φροντίσαντες οἱ χρηστοὶ πρέσβεις οὗτοι καθῆντο ἐν Μακεδονίᾳ τρεῖς ὅλους μῆνας, ἕως ἦλθε Φίλιππος ἐκ Θράκης πάντα καταστρεφάμενος τὰ κεῖ, ἕξ ἡμερῶν δέκα, μᾶλλον δὲ τριῶν ἢ τετάρων, εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ἀφίχθαι καὶ τὰ χωρία σῶσαι, λαβόντας τοὺς ὄρκους πρὶν ἐκεῖνον ἐξελεῖν αὐτά. Οὐ γὰρ ἂν ἦναι αὐτῶν παρόντων ἡμῶν, ἢ οὐκ ἂν ὠρκίζομεν αὐτόν, ὥστε τῆς εἰρήνης ἂν διημαρτήκει καὶ οὐκ ἂν ἀμφοτέρω εἶχε, καὶ τὴν εἰρήνην καὶ τὰ χωρία 31. Τὸ μὲν τοίνυν ἐν τῇ πρεσβείᾳ πρῶτον κλέμμα μὲν Φιλίππου, δωροδόκημα δὲ τῶν ἀδίκων τούτων ἀνθρώπων καὶ θεοῖς ἐχθρόν τοιούτον ἐγένετο· ὑπὲρ οὗ καὶ τότε καὶ νῦν καὶ αἰεὶ ὁμολογῶ πολεμεῖν καὶ διαφέρεσθαι τούτοις. Ἔτερον δ' εὐθύς ἐφεξῆς ἔτι τούτου μείζον κακούργημα θεάσασθαι. 32. Ἐπειδὴ γὰρ ὠμολόγησε τὴν εἰρήνην ὁ Φίλιππος προλαβὼν τὴν Θράκην διὰ τούτους οὐχὶ πεισθέντας τῷ ἔμῳ ψηφίσματι, πάλιν ὠνεῖται παρ' αὐτῶν ὅπως μὴ ἀπίωμεν ἐκ Μακεδονίας, ἕως τὰ τῆς στρατείας τῆς ἐπὶ τοὺς Φωκέας

1. Ἐδῶ ὁμιλεῖ εἰρωνικῶς ὁ Δημοσθένης, διότι μεταξὺ τῶν πρέσβεων αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Αἰσχίνης.

2. Ὁ Δημοσθένης ἐδῶ κατηγορεῖ τοὺς πρέσβεις, διότι ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ὑπάγουν εἰς Θράκην, ὅπου ἦτο ὁ Φίλιππος, ἐκάθηντο εἰς Μακεδονίαν καὶ ἔτσι ἀφήκαν νὰ περάσουν τρεῖς μῆνες.

3. Ὑπονοεῖται ἀπὸ τὴν μακεδονικὴν κατάκτησιν.

4. Τῶν περὶ τῶν Αἰσχίνην. Δηλαδή ἀντὶ τῶν δώρων ποὺ ἔλαβαν οὗτοι ἔδωσαν ὡς ρουσφέτι τὰς ἐπικαίρους θέσεις τῆς Θράκης εἰς τὸν Φίλιππον.

τῶν συμφωνημένων μεταξύ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀθηναϊκοῦ δήμου, συμπεριλαμβάνοντες εἰς τὴν συνθήκην αὐτὴν καὶ τινὰς συμμάχους ἀμφοτέρων τῶν συμβαλλομένων μερῶν. Πρέσβεις ἐξελέγησαν ὁ Εὐδουλος ὁ Ἀναφλύστιος, ὁ Αἰσχίνης ὁ Κοθωκίδης, ὁ Κηφισοφῶν ὁ Ραμνούσιος, ὁ Δημοκράτης ὁ Φλυεὺς καὶ ὁ Κλέων ὁ Κοθωκίδης;».

30. Ἐγὼ λοιπὸν ἐγὼ ἐπρότεινα τότε αὐτὰ καὶ δι' αὐτῶν ἐφρόντιζον διὰ τὰ συμφέροντα τοῦ κράτους καὶ ὄχι διὰ τὰ συμφέροντα τοῦ Φιλίππου, οἱ καλοὶ¹ πρέσβεις μας ἀδιαφοροῦντες διὰ τὰ κρατικὰ συμφέροντα, ἐπῆγαν καὶ ἐκάθησαν τρεῖς ὀλοκλήρους μῆνας εἰς Μακεδονίαν, μέχρις² ὅτου ἐπέστρεψεν ὁ Φίλιππος ἀπὸ τὴν Θράκην, ἀφοῦ ὑπεδούλωσεν ὅλους τοὺς Θράκας, ἐνῶ ἂν ἤθελαν, ἤμποροῦσαν μέσα σὲ δέκα μέρες ἢ μᾶλλον μέσα σὲ τρεῖς τέσσαρες ἡμέρες ἀπὸ τὴν Μακεδονία νὰ φθάσουν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον (ὅπου ἦτο ὁ Φίλιππος) καὶ νὰ γλυτώσουν τὰς ἐκεῖ ἐπικαίρους θέσεις³, λαμβάνοντες παρ' αὐτοῦ τὰς ἐνόρκους διαβεβαιώσεις πρὶν οὗτος κατακτήσῃ τὰ μέρη αὐτά. Φρονῶ δὲ ὅτι ἐὰν οἱ πρέσβεις μας εὐρίσκοντο ἐκεῖ, δὲν θὰ ἔβαλλε χέρι οὗτος εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, διότι ἐὰν ἐγίνετο τὸ ἀντίθετον, τότε δὲν θὰ ἐλαμβάνομεν παρ' αὐτοῦ τὰς ἐνόρκους διαβεβαιώσεις καὶ ἔτσι δὲν θὰ ἐπεκυρώνετο ἡ συνθήκη τῆς εἰρήνης καὶ συνεπῶς δὲν θὰ ἐπετύγχανε καὶ τὰ δύο, δηλαδὴ καὶ τὴν εἰρήνην καὶ τὰς ἐπικαίρους θέσεις τῆς Θράκης. 31. Τέτοια λοιπὸν ἐγένετο ἢ εἰς βάρος μας πρώτη ἀπάτη τοῦ Φιλίππου, κατὰ τὸν χρόνον (τῆς ἐν Μακεδονία παραμονῆς) τῆς διπλωματικῆς μας αὐτῆς ἀποστολῆς καὶ ἡ ὅποια (ἀπάτη) ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δωροδοκίας τῶν ἀνόμων καὶ ἐχθρικών πρὸς τοὺς θεοὺς ἀνθρώπων τούτων*. Ὁμολογῶ δὲ ὅτι διὰ τὴν πράξιν των ταύτην καὶ τότε καὶ τώρα καὶ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα θὰ τοὺς πολεμῶ καὶ θὰ τοὺς ἐχθρεύωμαι. Ἀλλὰ καθὼς θὰ δῆτε καὶ δεύτερον κακούργημα, εὐθύς μετὰ τὸ (ἀνωτέρω) πρῶτον, διέπραξαν οὗτοι καὶ ἀκόμη μεγαλύτερον μάλιστα. 32. Ἀφοῦ ὁ Φίλιππος ἐπεκύρωσε διὰ τοῦ ἔρκου του τὴν συνθήκην εἰρήνης, καὶ τὴν ἐπεκύρωσε ἀφοῦ ἐπρόλαβε καὶ κατέλαβε τὴν Θράκην ἐξ αἰτίας τῶν κυρίων αὐτῶν οἱ ὅποιοι δὲν συνεμορφώθησαν μετὰ τὸ ψήφισμά μου, πάλιν τοὺς ἀγόρασε καὶ τοὺς κατάφερε νὰ μὴ ἀναχωρήσουν ἐκ Μακεδονίας, μέχρις ὅτου προετοιμασθῆ καλὰ διὰ τὴν κατὰ τῶν Φωκέων ἐκστρατείαν του, καὶ ταῦτο

εὐτρεπῆ ποιήσαιτο, ἵνα μή, δεῦρ' ἀπαγγειλάντων ἡμῶν ὅτι μέλλει καὶ παρασκευάζεται πορεύεσθαι, ἐξέλθοιτε ὑμεῖς καὶ περιπλεύσαντες ταῖς τριήρεσιν εἰς Πύλας ὥσπερ πρότερον κλείσατε τὸν πορθμὸν, ἀλλ' ἅμ' ἀκούοιτε ταῦτα ἀπαγγελόντων ἡμῶν κἀκεῖνος ἐντὸς εἴη Πυλῶν καὶ μηδὲν ἔχοιθ' ὑμεῖς ποιῆσαι. 33. Οὕτω δ' ἦν ὁ Φίλιππος ἐν φόβῳ καὶ πολλῇ ἀγωνίᾳ, μὴ καὶ ταῦτα προειληφότος αὐτοῦ, εἰ πρὸ τοῦ τοὺς Φωκέας ἀπολέσθαι ψηφίσασθε βοηθεῖν, ἐκφύγοι τὰ πράγματ' αὐτόν, ὥστε μισθοῦνται τὸν κατάπυστον τουτονί, οὐδέτι κοινηῇ μετὰ τῶν ἄλλων πρέσβεων, ἀλλ' ἰδίᾳ καθ' αὐτόν, τοιαῦτα πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν καὶ ἀπαγγεῖλαι δι' ὧν ἅπαντ' ἀπώλετο. 34. Ἄξιῳ δὲ ὑμᾶς, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ δέομαι τοῦτο μεμνησθαι παρ' ὄλον τὸν ἀγῶνα, ὅτι μὴ κατηγορήσαντος Αἰσχίνου μηδὲν ἔξω τῆς γραφῆς οὐδ' ἂν ἐγὼ λόγον οὐδένα ἐποιούμην ἕτερον, πάσαις δ' αἰτίαις καὶ βλασφημίαις ἅμα τούτου κεχρημένου ἀνάγκη κἀμοὶ πρὸς ἕκαστα τῶν κατηγορημένων μικρὰ ἀποκρίνασθαι. 35. Τίνες οὖν ἦσαν οἱ παρὰ τούτου λόγοι τότε ῥηθέντες, καὶ δι' οὓς ἅπαντ' ἀπώλετο; Ὡς οὐ δεῖ θορυβεῖσθαι τῷ παρεληλυθέναι Φίλιππον εἰσω Πυλῶν· ἔσται γὰρ ἅπανθ' ὅσα βούλεσθ' ὑμεῖς, ἂν ἔχηθ' ἡσυχίαν, καὶ ἀκούσεσθε δυοῖν ἢ τριῶν ἡμερῶν, οἷς μὲν ἐχθρὸς ἦκει, φίλον αὐτόν γεγεννημένον, οἷς δὲ φίλος, τοῦναντίον ἐχθρόν. Οὐ γὰρ τὰ ῥήματα τὰς οἰκειότητας ἔφη βεβαιοῦν, μάλα σεμνῶς ὀνομάζων, ἀλλὰ τὸ ταῦτά συμφέρειν· συμφέρειν δὲ Φιλίππῳ καὶ Φωκεῦσι καὶ ὑμῖν ὁμοίως ἅπασι τῆς ἀναλγησίας καὶ τῆς βαρύτητος ἀπαλλαγῆναι τῆς τῶν Θηβαίων. 36. Ταῦτα

1. Αὐτὸ ἐγινε εἰς τὰ 353/2. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν τότε στρατόν εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ ἐκράτησαν τὰ στενά (βλ. Δ η μ ο σ θ ἔ ν ο υ ς : Φιλιππικός Α, 17 καὶ περὶ τῆς Παραπρ. 84 καὶ Δ ι ο θ ῶ ρ ο υ Σικελ. XVI, 38).

2. Δηλαδὴ τῶν Φωκέων.

3. Ἐννοεῖ τοὺς Θηβαίους.

διὰ γὰρ μὴ ἀποστείλουν ἐδῶ πρέσβεις οἱ Φωκεῖς καὶ
 σᾶς ἀναγγεῖλουν ὅτι ὁ Φίλιππος σκοπεύει καὶ προετοι-
 μάζεται γὰρ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον των, καὶ στείλετε σεις
 εἰς βοήθειάν των στρατὸν καὶ πλοῖα εἰς Θερμοπύλας,
 ὅπως ἔγινε καὶ τὴν ἄλλην φοράν¹, τότε ποῦ τοῦ ἐκλεί-
 σατε τὰ στενά. Ἐσχεδιάζε λοιπὸν ὁ Φίλιππος τὰ πράγμα-
 τα ἔτσι, ὥστε, τὴν στιγμὴν ποῦ πρέσβεις τῶν Φωκέων
 θὰ εὐρίσκοντο ἐνταῦθα διὰ γὰρ σᾶς ἀναγγεῖλουν τὴν μακε-
 δονικὴν εἰσβολήν, αὐτὸς γὰρ ἔχη περάσει τὰ στενά τῶν
 Θερμοπυλῶν, ὅποτε σεις γὰρ μὴ ἤμπορητε γὰρ κάμετε τί-
 ποτε. 33. Τόσον δὲ μεγάλην ἀγωνίαν καὶ τόσον φόβον εἶχεν
 ὁ Φίλιππος μήπως, καὶ ἂν ἀκόμη κατάφερνε γὰρ περάσῃ τὰ
 στενά, σεις παίρνατε τὴν ἀπόφασιν γὰρ βοηθήσετε τοὺς Φωκεῖς,
 καὶ ἔτσι ἀποτύχουν τὰ σχέδιά του, ὥστε ἐμίσθωσε τοῦτον
 ἐδῶ τὸν κατάπτυστον, ὅχι πλέον ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἄλλων
 πρέσβειων, ἀλλὰ ἰδιαιτέρως, μυστικά, διὰ γὰρ σᾶς ἀναγγεῖλη
 καὶ εἶπη (ἐρχόμενος ἐνταῦθα) τοιαῦτα πράγματα, τὰ ὅποια γὰρ
 παρουσίαζον τὴν ὑπόθεσιν τῶν Φωκέων ἐντελῶς χαμένην.
 34. Θεωρῶ ἄξιον δέ, κύριε δικασταί, καὶ σᾶς παρακαλῶ
 γὰρ ἐνθυμησθε τοῦτο καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἀπολο-
 γίας μου, ὅτι ἐὰν ὁ Αἰσχίνης περιωρίζετο εἰς τὴν ἔγγραφον
 κατηγορίαν του καὶ δὲν ἐπρόσθετε καὶ ἄλλας κατηγορίας,
 τότε οὔτε καὶ ἐγὼ θὰ ἔκαμνα λόγον καὶ θὰ ἔβγαινα ἀπὸ τὴν
 κυρίαν ὑπόθεσιν. Ἐπειδὴ ὁμοῦς οὗτος μετεχειρίσθη ἐναντίον
 μου κάθε εἶδους κατηγορίας καὶ ὕβρεις, εἶναι ἀνάγκη, ἔστω
 καὶ δι' ὀλίγων, γ' ἀπαντήσω εἰς κάθε μίαν κατηγορίαν του.
 35. Ποῖοι ἦσαν λοιπὸν οἱ παρὰ τούτου λεχθέντες τότε
 λόγοι, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων ἐχάθη ὅλη ἡ ὑπόθεσις; Ὅτι
 δὲν πρέπει γὰρ ἀνησυχῆτε ἐὰν ὁ Φίλιππος ἔχει περάσει τὰ
 στενά τῶν Θερμοπυλῶν, διότι, ἐὰν δὲν ἐπιστρατευθῆτε ἐναν-
 τίον του, θὰ γίνουσι ὅλα ὅσα ἐπιθυμεῖτε καὶ μέσα σὲ δυὸ-
 τρεῖς ἡμέρας θὰ ἀκούσετε ὅτι ὁ Φίλιππος θὰ γίνῃ φίλος
 ἐκείνων ἐναντίον τῶν ὁποίων ὡς ἐχθρὸς ἔρχεται² καὶ ἐχθρὸς
 ἐκείνων ἐναντίον τῶν ὁποίων ἔρχεται ὡς φίλος³. Διότι ἔλεγεν
 ὁ Αἰσχίνης: «ὅτι τὰς φιλίας δὲν τὰς κάμνουν
 τὰ λόγια», καὶ τὸ ἔλεγε αὐτὸ μὲ μεγάλην σοβαρότητα,
 «ἀλλ' ἡ ταυτότης τῶν συμφερόντων». Καὶ
 ἔλεγεν ἀκόμη ὅτι συμφέρει καὶ εἰς τὸν Φίλιππον καὶ εἰς τοὺς
 Φωκεῖς καὶ εἰς ἡμᾶς ἐπίσης γὰρ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν
 ἀναισθησίαν καὶ τὴν χωριατιὰν τῶν Θηβαίων. 36. Αὐτὰ

δ' ἀσμένως τινὲς ἤκουον αὐτοῦ διὰ τὴν τόθ' ὑποῦσαν ἀπέχθειαν πρὸς τοὺς Θηβαίους. Τί οὖν συνέβη μετὰ ταῦτ' εὐθύς, οὐκ εἰς μακρὰν ; Τοὺς μὲν Φωκέας ἀπολέσθαι καὶ κατασκαφῆναι τὰς πόλεις αὐτῶν, ὑμᾶς δ' ἡσυχίαν ἀγαγόντας καὶ τούτῳ πεισθέντας μικρὸν ὕστερον σκευαγωγεῖν ἐκ τῶν ἀγρῶν, τοῦτον δὲ χρυσίον λαβεῖν, καὶ ἔτι πρὸς τούτοις τὴν μὲν ἀπέχθειαν τὴν πρὸς Θηβαίους καὶ Θετταλοὺς τῇ πόλει γενέσθαι, τὴν δὲ χάριν τὴν ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων Φιλίππῳ. 37. Ὅτι δ' οὕτω ταῦτ' ἔχει, λέγε μοι τό τε τοῦ Καλλισθένους ψήφισμα καὶ τὴν ἐπιστολὴν τὴν τοῦ Φιλίππου, ἐξ ὧν ἀμφοτέρων ταῦθ' ἅπανθ' ὑμῖν ἔσται φανερά. Λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑ

[Ἐπὶ Μνησιφίλου ἀρχοντος, συγκλήτου ἐκκλησίας ὑπὸ στρατηγῶν καὶ προτάσεων [καὶ] βουλῆς γνώμη, μαιμακτηριῶνος δεκάτη ἀπιόντος, Καλλισθένης Ἐτσονίκου Φαληρεὺς εἶπε μηδένα Ἀθηναίων μηδεμιᾶ παρσυρέσει ἐν τῇ χώρᾳ κοιταῖον γίνεσθαι, ἀλλ' ἐν ἄστυ καὶ Πειραιεῖ, ὅσοι μὴ ἐν τοῖς φρουρίοις εἰσὶν ἀποτεταγμένοι· τούτων δ' ἑκάστους ἦν παρέλαβον τάξιν διατηρεῖν μήτε ἀφημερεύοντας μήτε ἀποκοιτοῦντας. 38. Ὅς δ' ἂν ἀπειθήσῃ τῶδε τῷ ψηφίσματι, ἔνοχος ἔστω τοῖς τῆς προδοσίας ἐπιτιμίοις, εἰ μὴ τι ἀδύνατον ἐπιδοικνύῃ περὶ ἑαυτὸν ὄν· περὶ δὲ τοῦ ἀδυνάτου ἐπικρινέτω ὁ ἐπὶ τῶν ὄπλων στρατηγὸς καὶ ὁ ἐπὶ τῆς διοικήσεως καὶ ὁ γραμματεὺς τῆς βουλῆς. Κατακομίζεσθαι δὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν πάντα τὴν ταχίστην, τὰ μὲν ἐντὸς σταδίων ἑκατὸν εἴκοσιν εἰς ἄστυ καὶ Πειραιᾶ, τὰ δὲ ἐκτὸς σταδίων ἑκατὸν εἴκοσιν εἰς Ἐλευσίνα καὶ Φυλὴν καὶ Ἀφιδναν καὶ Ραμνοῦντα καὶ Σούνιον. Εἶπε Καλλισθένης Φαληρεὺς].

Ἄρ' ἐπὶ ταύταις ταῖς ἐλπίσι τὴν εἰρήνην ἐποιεῖσθε, ἢ ταῦτ' ἐπηγγέλεθ' ὑμῖν οὗτος ὁ μισθωτός ;

1. Μετὰ 15 ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς εἰς Ἀθήνας τῶν περιῶν πρόκειται ἀποσταλέντων εἰς Μακεδονίαν Ἀθηναίων πρέσβων (μετὰ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Αἰσχίνης), ἀνηγγέλλετο εἰς τοὺς Θηβαίους ἢ καταστροφὴ τῶν Φωκέων.

2. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἀφοῦ κατεστράφησαν οἱ Φωκεῖς καὶ ὁ Φίλιππος ἔδειξε πλέον καθαρά τὰς ἐχθρικὰς διαθέσεις του, ἐτρομοκρατήθησαν καὶ ἤρχισαν νὰ φοβοῦνται ἐπιδρομὴν τούτου κατὰ τῆς Ἀττικῆς.

3. Ὁ μὴν οὗτος ἀντιστοιχεῖ περίπου μὲ τὸν ἰδικόν μας Νοέμβριον.

δὲ τὰ ἤκουον μερικοὶ ἀπ' αὐτὸν εὐχαρίστως, διότι τότε χωρὶς νὰ τὸ ἐκδηλώνωμεν δημοσίᾳ, δὲν ἔχωνεῦαμεν τοὺς Θηβαίους. Τί λοιπὸν συνέβη εὐθὺς ἀμέσως¹ ὕστερα ἀπ' αὐτά; Οἱ μὲν Φωκεῖς ἐξωντώθησαν καὶ δὲν ἔμεινε πέτρα ἐπὶ πέτρας εἰς τὰς πόλεις των, σεις δὲ μένοντες ἤσυχαι διότι ἐπείσθητε εἰς τὰς διαβεβαιώσεις αὐτοῦ (τοῦ Αἰσχίνου), ἠναγκάσθητε, λίγο ὕστερα ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω γεγονότα, νὰ μετακομίζετε τὰ ὑπάρχοντά σας ἀπὸ τὴν ὕπαιθρον εἰς τὸ ἄστυ², ἐνῶ αὐτὸς ἐπληρώνετο μὲ χρυσόν. Καὶ ἀκόμη ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω συνέβη καὶ τοῦτο. Ἡ μὲν ἐχθρότης μας πρὸς τοὺς Θηβαίους καὶ Θεσσαλοὺς νὰ μεταστραφῆ κατὰ τῆς πόλεώς μας, ἡ δὲ εὐγνωμοσύνη διὰ τὰ λαβόντα χώραν ν' ἀποδοθῆ εἰς τὸν Φίλιππον.

37. Ὅτι δὲ ταῦτα ἔγιναν ἔτσι ὅπως τὰ λέγω (παρακαλῶ) ἀνάγνωσε, γραμματεῦ, καὶ τὸ ψήφισμα τοῦ Καλλισθέ- νους καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Φιλίππου, διότι καὶ ἀπὸ τὰ δυὸ αὐτὰ ἔγγραφα πάντα ταῦτα ἀποδεικνύονται σαφῶς. Διάβαζε λοιπὸν.

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α

«Τὸν καιρὸν ποῦ ἦτο ἄρχων ἐπώνυμος ὁ Μνησίφιλος, συν- εκλήθη ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ἑκτακτος ἐκκλησία τοῦ δήμου καὶ κατὰ τὴν γνώμην τῶν πρυτάνεων καὶ τῆς Βουλῆς, μετὰ τὴν εἰ- κοστὴν πρώτην τοῦ μηνὸς Μαιμακτηριῶνος³, ὁ Καλλισθένης ὁ γυῖός τοῦ Ἐτερόνικου ἀπὸ τὸ Φάληρον ἐπρότεινε: ὅπως κανεὶς Ἄθηναῖος καὶ διὰ καμμίαν πρόφασιν νὰ μὴ διανυκτερεύσῃ εἰς τοὺς ἀγροὺς ἔξω τῆς πόλεως, ἀλλὰ μόνον ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἐκτὸς ἐκαίνων ποῦ εἶναι βιωρισμένοι διὰ τὴν φύλαξιν τῶν φρουρίων. Ἐκαστος δὲ ἐκ τῶν φρουρῶν τούτων ὀφείλει νὰ φυλάττῃ τὴν θέσιν του, εἰς τὴν ὁποίαν ἐτάχθη, μὴ ἀπομακρυνόμενος αὐτῆς μήτε ἀπουσιάζων, ἡμέρας τε καὶ νυκτός.

38. Ὅστις δὲ παρακούσῃ τὸ παρὸν ψήφισμα νὰ τιμωρῆται ὡς ἔνοχος προδοσίας καὶ μὲ τὰς ποινὰς τῆς προδοσίας, ἐκτὸς ἐὰν ἀποδείξῃ ὅτι τοῦ συνέβη κάτι τι ἀνώτερον τῶν δυνάμεών του (δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκτελέσῃ τὰς διαταγὰς τοῦ ψηφίσματος). Τὸ γεγονὸς ὁμῶς αὐτὸ νὰ τὸ κρίνουν ὁ στρατηγὸς τῶν φρου- ρίων καὶ ὁ διοικητὴς τῶν πολεμικῶν πραγμάτων καὶ ὁ γραμ- ματεὺς τῆς Βουλῆς. Νὰ μετακομίσουν δὲ ὅσον τὸ δυνατόν τὸ γρη- γορώτερον καὶ ὅλα τὰ εἰς τοὺς ἀγροὺς εὐρισκόμενα πράγματα. Καὶ τὰ μὲν εὐρισκόμενα ἐντὸς ἀκτίνοσ 120 σταδίων νὰ τὰ μετα- κομίσουν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ, τὰ δὲ πέραν τῶν 120 σταδίων νὰ τὰ μεταφέρουν εἰς Ἐλευσίνα, Φυλὴν, Ἀφιδναν, Ρα- μνουῦντα καὶ εἰς τὸ Σούνιον». Εἰσηγήθη ὁ Καλλισθένης ὁ Φαληρεὺς.

Ἄραγε μὲ τὰς ἐλπίδας αὐτὰς (περιμένοντες νὰ συμβοῦν τὰ ἀνωτέρω) ἐκάματε τὴν εἰρήνην μὲ τὸν Φίλιππον ἢ μή- πως σᾶς τὰ ὑπεσχέθη αὐτὰ ὁ μισθωτὸς του αὐτὸς ἔδω;